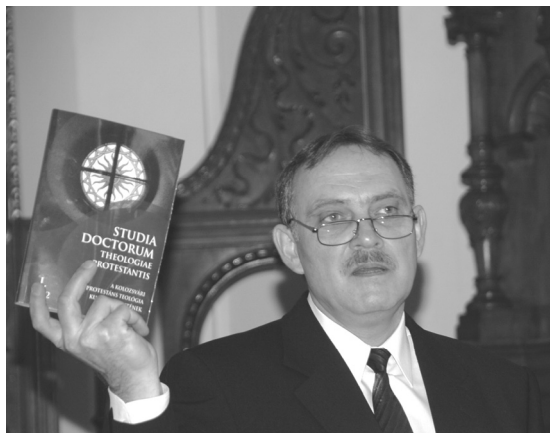

6. Visszatér ítélni az eleveneket és régen megholtakat,
Kétfelé választja, és külön állítja a kecskéket s juhokat.
Örök uralmának és országlásának vége soha nem szakad.
7. Hiszünk Szentlélekben, Úrban és Istenben, megelevenítőben,
Az örök Atyától és az ő Fiától származó szent Istenben,
Aki imádandó s együtt dicsérendő mindezekkel egységben.
8. Ő szólt a próféták és az apostolok megtisztított szájával.
Megalapította és megoltalmazza egyházát hatalmával,
Dicsérjük hát nevét, az igazság Lelkét igen nagy vigassággal.
9. Hisszük az egyetlen, szent és egyetemes, apostoli Egyházat.
Valljuk az egyszerű és szent keresztséget, melyben Isten kiválaszt.
Melyet Krisztus szerzett a bűnbocsánatra, és minket abban megtart.
10. Várjuk a holtaknak, rég elporladtaknak dicső feltámadását.
És az eljövendő, Krisztusban nyerendő örök élet áldását.
Ámen! Ámen! Ámen! Erősítsd, Istenünk, népednek hitvallását.

A Jubász Tamás tiszteletére összeállított tanulmánykötetet Kállay Dezső mutatta be a következő szavakkal:

„Az Intézet rektorának köszöntő szavai, 22 tanulmány, Juhász Tamás életrajza dióhéjban, valamint irodalmi munkásságának felsorakoztatása, mindez 391 oldalon: ez az a kötet, amellyel ma Juhász professzort köszöntjük. Az emlékkötet a *Studia Doctorum Theologiae Protestantis, A Kolozsvári Protestáns Teológia Kutatóintézetének Kötetei* sorozatban (I/2012) jelent meg. Az ismertetés után a professzor úrnak egy díszkötéses példányt nyújtunk át.

A szerkesztés jó egy éve elkezdődött. Valójában akkor, amikor tavaly (2011), a januári imahét egyik estjén, az istentisztelet utáni szokásos eszmecsere rendjén Juhász Tamás professzor váratlanul bejelentette: haladéktalanul nyugalomba kíván vonulni, mert az idő számára elérkezett. A februárban kiküldött felkérésre szép számban válaszoltak korosztálybeli és fiatalabb pályatársak, szakmabeliek, barátok, tanítványok, külhoniak és erdélyiek egyaránt. Természetesen elsősorban azokat a rendszeres teológusokat szólítottuk meg, akikkel szorosabb szakmai vagy baráti kapcsolatot ápolt, de olyan holland barátot is,

akivel a hetvenes évek elejétől kezdve rendszeresen levelezett és csaknem évente találkozott. Az anyaországi testvérintézetek rendszeres teológusai, de más teológiai szakágak képviselői is örömmel és készséggel járultak hozzá írásaikkal e kötet létrejöttéhez. Hasonlóképpen válaszoltak a felkérésre a professzor úr erdélyi tanítványai és a Protestáns Teológiai Intézet tanárai is; utóbbiak már felekezettől és szakterületől függetlenül. Így jött létre az a kötet, amely felöleli a teológiai tudományok

szakcsoportjainak minden területét, a bibliai tárgyakon kezdve, a gyakorlati és rendszeres teológián át, az egyháztörténetig. A tanulmányok zöme (14 tanulmány) a rendszeres teológia tárgyköréből való, de van 4 történelmi, 3 bibliai teológiai és 1 gyakorlati jellegű munka is. A szerzők közül öt az anyaországi akadémiák valamelyikén tanít vagy tanított, köztük egy kanadai származású professzor, de írt a kötetbe német, holland, sőt dél-afrikai neves teológus is. A kötet személyre szabott jellegére utal továbbá az a tény, hogy a tizennégy magyarul írt tanulmány mellett ott van két német, három holland és három angol nyelvű munka is. Juhász Tamás professzor valamennyit érteni fogja.

A kötet anyaga – a 22 tanulmány – színes kavalkád. Minden szerző a saját kutatási területéről és eredményeiből tesz közzé valamit. Balogh Csaba kolozsvári tanár például az ószövegségi antropológia izgalmas kérdéseivel foglalkozik a Zsolt 139 néhány versének szakszerű magyarázata rendjén. Adorjáni Zoltán Alexandriai Philón egyik művének első teljes magyar fordítását készíti el és teszi közzé. Pieter Coertzen, a Fokváros melletti Stellenbosch teológiai akadémiájának tanára a vallásszabadságról értekezik, és ismerteti azt az alapokmányt is, mely Dél-Afrika Köztársaságban a szabad vallás-gyakorlat jogi kereteit hivatott biztosítani. Gaál Botond debreceni professzor a természettudományok és a teológia közötti párbeszéd eredményeit foglalja össze, a különböző felekezetek hozzájárulására összpontosítva. Tanártársa, Kovács Ábrahám a 19. századi liberális teológia és a nyakas debreceni kálvinizmus (az ún. ortodoxia) történetéből ad ízelítőt. Rezi Elek, a Protestáns Teológiai Intézet rektora a morális érvelés lehetőségeit vázolja fel, miközben rámutat a köztük fennálló különbségekre és összefüggésekre. Visky S. Béla, kolozsvári tanár (Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Református Didaktikai Kar) Hermanni teodiceájáról elmélkedik. A régi jó barát és pályatárs, Szűcs Ferenc, a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának rendszeres teológia professzora, az egyetem volt rektora, a református kegyességi gyakorlatok közül kikopott „régí” formák, a szerzetesség és a radikális Krisztus-követés megítélésével foglalkozik a reformatori teológiai tradícióban. Michael Weinrich, bochumi professzor a küldő Isten és a küldetéssel megbízott egyház problémáira figyel, Karl Barth munkájára alapozva. Martien E. Brinkman, az amszterdami szabadegyetem professzora a keresztségről ír szép értekezést.

A szerzők között azonban akadnak olyanok is, akik azon igyekeznek, hogy Juhász Tamás kedvenc témáinak valamelyikét érintsék dolgozatukban. Geréb Zsolt professzor például – aki tud Juhász Tamás egyik régtől dédelgetett tervéről, egy olyan átfogó kézikönyv elkészítéséről, mely az egyház mai kérdéseit tárgyalná – a gyönyörű Efézusi levél egyházzól szóló tanítását fejti ki. Pásztori-Kupán István szintén ehhez a gondolatkörhöz csatlakozik az Anyaszentegyház egyetemes jelzőinek mai értelmezéséről értekezve. A másik „kedvenc”, amellyel Juhász professzor már régóta foglalkozik, a Református Egyház közismert hitvallási iratának, a Heidelbergi Kátének a magyarázata. Erre hangolódik rá Fekete Károly, a debreceni teológiai akadémia rektora, amikor a Káté 24–25. kérdés–feleletének magyarázatát nyújtja. Papp György, fiatal erdélyi lelkipásztor pedig az igehirdetés szintjén vizsgálja, hogyan tükröződjenek abban református hitvallási irataink tanításai.

A rendkívül színes anyag láttán joggal kérdezhetné bárki: van-e egyáltalán értelme szerzőről szerzőre és címről címre, illetve témáról témára haladva bemutatni egy ilyen kötetet? Hiszen a figyelem ellankad a pusztasorsolásban úgy, hogy a hallgató végül már nem is tudja, miről is volt szó eddig. Az írások nem fonódnak egy jól meghatározott téma köré, a kötetnek nincs vezérfonala, haladványa, nem érhető benne tetten

semmilyen gondolati építkezés, mely például a bibliai tudományok, az Ó- és Újszövetség felől indulva, valamilyen téma mentén konkrét, kézzelfogható irányba tartana a rendszeres teológián át a gyakorlati szaktárgyak felé. Mi fogja egybe tehát ezt a kötetet? Mi tartja össze a 22 teljesen különböző munkát? Fogas kérdés. Pedig a válasz roppant egyszerű. *A személy*, akinek a tiszteletére szánták. Az a személy, aki tudását, tekintélyét, tapasztalatát, személyes varázsát olyan sokszor vetette latba azért, hogy embereket ismertessen meg egymással. Aki mindig kész volt – lakását szinte átjáróháznak tekintve – közvetítőként fellépni ott, ahol két ember találkozása folytán, egy kellemes beszélgetés vagy egy élénk eszmecsere következtében tartós és gyümölcsöző együttműködést remélt teológusok, tudós szakemberek vagy hűséges lelkipásztorok és gyülekezeti tagok, egyházak, nemzetközi intézmények és szervezetek között.

Ezért, a rá való tekintettel, a teljesség igénye nélkül hadd emeljük ki most még e kötet két, nem elhanyagolandó vonatkozását. Valószínűleg többen is tudják a jelenlévők közül, hogy Juhász Tamás professzor karórája nem úgy jár, mint a jelenlévők többségéé. A mienkhez képest az övé egy órával hátrébb van állítva. Nem azért, mintha ő Európa nyugati tájékát előbbre tartaná Közép-Európa keleti részénél. A legcsekélyebb mértékben sem. Az ő órája azért jár másképp, mert szíve az Anyaország, a nemzet felől dobban. Mert ő a nemzete iránti szeretet, a népe iránti elkötelezettség, a magyarsággért vállalt felelősség „órájához” igazítja minden gondolatát és tevékenységét. Mindenben előmenetelét kívánja, épülését segíti, legjobb tudása szerint jövőjének útját egyengeti, és minden, de minden érdeklí, ami múltjával kapcsolatos. Még a legapróbb részletek, a legjelentéktelenebbnek tűnő történelmi adatok is. Ezért Juhász professzor számára valóságos csemege lehet a kötet néhány tanulmánya. Meggyőződésünk, hogy nagy élvezettel fogja végigolvasni Kolumbán Vilmos Józsefnek a bölöni reformátusok és unitáriusok évszázados együttéléséről szóló forrásközlését. Hasonló szellemi élvezetet jelenthet számára Kovács Sándornak az unitárius egyházpolitika alakulásáról szóló munkája a türeلمي rendelet évtizedeiben, melyben bizonyos könyvek is jelentős szerephez jutnak. Benkóné Zonda Tímea evangélikus tanár tanulmánya a marosvécsi református templomba kalauzol el, ahol a szemlélő a mennyezeti stukkóábrázolások (emlémlák) bemutatása rendjén végigjárja a megigazulás, megszentelődés és az új életvitel gyönyörűségei kegyelmi útját. Ez azonban még csak az egyik vonatkozás, amiért érdemes a könyvről szólni.

A másik igazi szakmai csemege. Rendszeres teológusoknak való. Az idősebb pályatárs, a család régi jó barátja, Eberhard Busch nyugalmazott német professzor Kálvin kegyelmi kiválasztásról (predestináció) szóló tanítását értékeli, sok évtizedes kutatómunkán érlelődött teológiai bölcsességgel. Az emeritus professzor – Kálvint követve – az „eleve” gondolatát az isteni kegyelem kizárólagossága és feltétlen elsőbbsége felől látja a bűnös ember üdvözítésében. Kálvin azért beszél eleve elrendelésről – legyen az üdvözítő vagy kárhoztató –, hogy senki emberfia még egy pillanatra se gondolhasson arra, hogy üdvösség vagy ítélet dolgában az emberi döntés, akarat, igyekezet vagy ítélet bármiféle jelentőséggel bírna. Istenen kívül nincs más, aki ítélné vagy üdvözíthetne. Jól is van ez így, mert egyfelől Isten Krisztusban már kijelentette kegyelmes akaratát, másfelől pedig minden, ami csak a világban az emberrel kapcsolatos, viszonylagos és kétértelműséggel teljes. Erre világít rá Frank Sawyer sárospataki professzor, aki T. S. Eliot *A Székla* című egyházi drámájának legszebb darabjait elemzi. Világunkban sem a hit, sem a keresztyén élet, sem az egyház maga vagy a környező világ nem mentes a kétértelműségtől. A hit és kételkedés között szűk a mezsgye, s a múlt időben az egy-

ház sem áll szüntelenül hivatása magaslatán. A történelemben a dolgok mindig más fényben tűnnek fel, ezért csak a Szikla nyújt reménységet. E gondolatra épül Abraham van de Beek értekezése is a történelem értelméről. Bultmann történelemszemléletéből indul ki, aki sem Izráel, sem az emberiség történetét nem tudja az isteni kegyelem megnyilvánulásaként értelmezni. A világ élete nem tanúskodik Isten szabadító jelenlétéről. Az emberiség történelme az emberi csőd történelme, ezért nem beszélhetünk másról, mint a történelem csődjéről. Az egyetlen történés Bultmann szerint a hit pillanatnyi döntése, melyben életünket az isteni kegyelem felől értékeljük. Sajnos, ez a vélekedés nagyon is szubjektív, nem támaszkodik egyetlen szilárdnak mondható tényre sem. Így alaptalanná válik a hit. Van de Beek professzor ezen a ponton már nem tud együtt gondolkodni Bultmannal. De nem ért egyet a Bultmann-ellenző üdvtörténeti iskola képviselőivel sem. Nézetük szerint a múlt időben itt is, ott is felfedezhetjük Isten gyógyító-segítő-szabadító kezét a történelmi eseményekben. Ez a vélekedés Van de Beek szerint téves. A történelemben csak egyetlen jelentős esemény van, mely üdvösségünkre néz: Jézus Krisztus keresztre. Ezen kívül nincs más szabadító esemény, mely ne lenne kitéve az értelmezhetőség önkényének. De mivel ez az esemény valóban a történelemben ment végbe, és valósággal üdvözítő esemény, felértékeli az emberi csődsorozat dicstelen történetét: Isten minket tart meg, minket, akik valósággal a történelmi időkben élünk. Nem feleml benne, hanem kiment belőle – mint Krisztust is – a halálon át. Így hát a történelem, noha csődtörténet, mégsem lesz csődtömeggé. Megőrzi jelentőségét. Ez érvényes a világi intézményekre és az emberi kapcsolatokra is. Egyik sem abszolút, de azért jó, hogy van. Örülhetünk neki – mondja a szerző barátját vigasztalva. Örülhetünk a családnak, a nemzeti-kulturális közösségnek, amelynek körében otthon érezzük magunkat, akár magyarok, hollandok, dél-afrikaiak vagy görögök legyünk. Éppígy örülhetünk az államhatalomnak is. Egyik sem biztosítja az együttélés ideális feltételeit, sem a magyar, sem a román, és mégis megóv az önkénytől és a teljes fejetlenségtől. Ezért imádkozhatunk érte, ahogy Pál is a római hatóságért.

Az előbb említett földi „intézmények” közül a holland–magyar kapcsolatoknak két szerző is emléket állít a kötetben. Hermán M. János Miskotte felől nézve mutatja be az 1920-as évek nagy gyermekakcióját, amikor Hollandia több mint 28 000 magyar gyermeket fogadott be ideiglenesen, hogy feltáplálja a fizikailag, lelkileg és szellemileg is leromlott apróságokat. Henk van de Graaf, a régi jó barát, a kommunizmus éveinek első holland peregrinusa a kolozsvári Teológián, Abraham Kuyper és Sebestyén Jenő felől közelít a témához. Valójában azonban sokkal többet tesz a gyermekakció bemutatásánál. Felsorakoztatja azokat a területeket, amelyeken a 20-as, 30-as években igen virágzó kapcsolat jött létre magyarok és hollandok között. A teológiai, közegyházi, ifjúsági, egyesületi, egészségügyi, oktatási és közéleti-politikai területen kibontakozó együttműködést egy különleges *kór* jellegzetes szimptomáinak tekinti: a holland–magyar szimpátia megnyilvánulásainak. Írásában összegezve így szól arról, amit már műve címében holland, illetve magyar kórságnak nevezett: 'Az eddigiekben szép számmal bukkantunk olyan tünetekre, amelyek bizonyítják, hogy valóban létezik az a figyelemre méltó jelenléte, amelyet mi holland, illetve magyar kór(ság)nak nevezünk. A holland kórság a több évszázados magyar szimpátiában nyilvánul meg Hollandia iránt. A magyar kórság pedig abban a különösen erős együvé tartozási tudatban, amelyet a holland protestánsok a magyar nép iránt mindig is tanúsítottak. A jelenség különlegességét csak fokozzák azok a nyelvi, nemzeti, művelődési, földrajzi és más adottságok, amelyek a magyarokat és hollandokat egymástól megkülönböztetik. A holland és magyar kórság csak

nem mindig ott üti fel a fejét a leghevesebben, ahol szabadságszerető magyar és holland protestánsok találkoznak. Megkapó, ahogyan ez a kór a múltban, éppúgy, mint ma is, egyre-másra embereket fertőz meg és készítet arra, hogy elkötelezettségben és barátságban egymást megelőzzék.’ Nem lehetetlen, hogy Henk van de Graaf ez utóbbi mondat papírra vetése közben személyesen Juhász Tamásra gondolt.

Nagytisztelendő Professzor Úr! Tisztelt Tanártársunk! Kedves Tamás!

Már múlik február, a hó lassan elolvad és elérkezik a ház körüli tavaszi munkák ideje. Ezért ha majd hozzáfogsz új otthonod körül a kerttakarításnak, és erőt vesz rajtad a kellemes fizikai fáradtság, kérünk, ne késlekedj, húzd elő kedvenc kerti székedet, telepedj bele egy kissé, és vedd és olvasd ezt a kötetet nagy élvezettel. Kívánjuk, hogy úgy ebben, mint minden más munkádban is, teljes gyönyörűség legyen.”

Kállay Dezső

Miután Kállay Dezső átnyújtotta a díszkötésbe öltöztetett tanulmánykötetet, Juhász Tamás ezekkel a szavakkal szólt a Szenátus tagjaiboz és az őt köszöntő egybegyűltekhöz:

„1. Köszönöm szépen! *Köszönöm Istennek*, hogy elég öreggém, és így elegendő ürüggyé tett ahhoz, hogy kedves kartársaim és útítársaim megírják ezt a könyvet. Hogy Jézus Krisztus kolozsvári (Farkas utcai), lőrincrévei, detrethemtelepi anyaszentegyháza s nem utolsósorban a Teológia istentiszteleti és tudományos közösségében növekedni és szolgálni engedett. Hogy Szentlelke egy s más ajándékával úgy-ahogy kistaffrozott, s ennek segítségével sokfelé megfordulhattam a szent tudomány berkeiben, s ha volt, kis áldozati motyómat itt-ott le is tettem.

Istené a hála szüleimért, nagyszüleimért és dédszüleimért, akiktől a két haza egyházi és művelődési forrásain táplált keresztyénségemet és magyarságomat örököltem, akiktől erdélyi helytállást tanultam, s akik közül többen a szent tudomány hitvallói voltak. A felsorolt egyházak is, a családban előttem járók is, de Erzsébet* és a gyermekeim is, mind arra tanítottak, hogy forgolódásunkban nagyon fontos: ne szólják meg a ház elejét; vagy, ahogy Tinódi mondja, „Krisztust énmiattam – miattunk – pogány ne gyalázza”. Erre aztán leginkább itt a Teológián töltött évek alatt igyekeztem kinosan ügyelni, hiszen gyerekkorom óta tudom: a Kolozsvári Protestáns Teológia, s az innen kikerülő lelkipásztorok nélkül mind az erdélyi protestáns egyházak, mind az erdélyi magyarok alig, vagy csak nehezen boldogulnának.

A Kolozsvári Teológia jelentőségét illetően hadd idézzek valamit. Meglepőt mondott idősebb tanártársam tizenöt évvel ezelőtt: a tanári kar, tudományos felkészültség tekintetében, felülmúlta a korábbi tanárnemzedékeket, beleértve a két világháború közötti „aranycsapat”-ot is! Most, tizenöt év után, jó lelkiismerettel „überelem” Kozma Zsolt észrevételét: Azóta még fiatalodott a tanári kar, de mind a tudományos színvonal, mind a lelkésznevelés ügye iránti elkötelezettség tekintetében „öregbedett”. Köszönöm Istennek, hogy huszonkilenc évet tölthettem a teológia iránti ügyelettel és féltéssel. Szép hosszú idő! (Bár magamban, halkán hozzáteszem néha az egyszerű székely mondását: *Vót abban csúf es, istállom...*)

2. A „köszönöm” mellett valamit köszönettel kell kiigazítanom. Nem hatvanöt éves vagyok, hanem *hatvanhat*. Szeretem ezt a hatvanhatot, mert kerekesebb szám a hatvanötönnél, több az osztója, mint amannak, s ráadásul emlékeztet a személyi igazolvá-

* Ti. Juhász Tamásné Dobai Erzsébet.